

Stenografični zapisnik

petnajste seje
deželnega zbora kranjskega
v Ljubljani
dné 21. novembra 1889.

Nazoči: Prvosednik: Deželni glavar dr. Josip Poklukar. — Vladni zastopnik: C. kr. deželni predsednik baron Andrej Winkler. — Vsi članovi razun: Ekscelexca knezoškof dr. Jakob Missia. — Deželni inženjer J. V. Hrasky kot tehnični ekspert. — Zapisnikar: Deželni tajnik Josip Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika XIV. deželno-zborske seje dne 20. novembra 1889.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 73. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga načrt zakona gledé vodovodne naklade za deželno stolno mesto Ljubljano.
4. Priloga 76. Poročilo združenega upravnega in finančnega odseka o načrtu zakona o doneskih, katere morajo dežela Kranjska, deželno stolno mesto Ljubljana in zemljiški posestniki barja prispévati k troškom del za njega osuševanje (k prilogi 62.).
5. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani za podporo
6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani za podporo, da se udeleži razstave na Dunaji leta 1890.
7. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občine Trnje na Pivki za podporo za napravo napajališča.
8. Ustno poročilo upravnega odseka z načrtom zakona, s katerim se prenamejajo nekatera mitniška določila mesta Kamnika (k prilogi 64.).
9. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji podobčine Orehek pri Postojni gledé podpore za napravo občinskega vodnjaka.
10. Ustno poročilo odseka za letno poročilo o letnem poročilu, in sicer:
 - a) o § 4., marg. št. 1.—5.;
 - b) o § 9., marg. št. 1., 2., 3., 6. in 13.
11. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji kranjskega ribiškega društva za podporo.

Stenographischer Bericht

der fünfzehnten Sitzung
des krainischen Landtages
zu Laibach
am 21. November 1889.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Dr. Josef Poklukar. — Vertreter der k. k. Regierung: R. k. Landespräsident Andreas Freiherr von Winkler — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia. — Landesingenieur J. V. Hrasky als technischer Experte. — Schriftführer: Landschaftssecretär Josef Pfeifer.

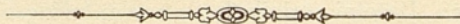
Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolls der XIV. Landtagsitzung vom 20. November 1889.
2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.
3. Beilage 73. Bericht des Landesauschusses, mit welchem der Gesekentwurf betreffend die Wasserleitungsaufgabe für die Landeshauptstadt Laibach vorgelegt wird.
4. Beilage 76. Bericht des vereinigten Verwaltungs- und Finanzauschusses über den Gesekentwurf betreffend die seitens des Landes Krain, der Landeshauptstadt Laibach und der Besitzer des Moorgrundes zu leistenden Beiträge zu den Kosten der Beiträge behufs Entwässerung des letzteren (zur Beilage 62).
5. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition der krainischen Landwirtschaftsgesellschaft in Laibach um Subvention.
6. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition der k. k. Landwirtschaftsgesellschaft in Laibach behufs Betheiligung an der Wiener Ausstellung im Jahre 1890.
7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses über das Subventionsgesuch der Gemeinde Dornegg an der Poif zur Errichtung einer Viehtränke.
8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses mit Vorlage eines Gesekentwurfes, betreffend einige Änderungen in den Mauthbestimmungen der Stadt Stein (zur Beilage 64).
9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsauschusses über das Subventionsgesuch der Untergemeinde Nußdorf bei Adelsberg behufs Errichtung eines Gemeindefrühbrunnens.
10. Mündlicher Bericht des Rechenschaftsberichts-auschusses über den Rechenschaftsbericht, und zwar:
 - a) über § 4, Marg.-Nr. 1—5;
 - b) über § 9, Marg.-Nr. 1, 2, 3, 6 und 13.
11. Mündlicher Bericht des Finanzauschusses über die Petition des krainischen Fischereivereines um Subvention.

12. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji kmetijskega in gozdarskega društva za Kočevsko ozemlje za podporo.	12. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über das Subventionsgesuch des land- und forstwirtschaftlichen Vereines für das Gebiet Gottschee.
13. Ustno poročilo finančnega odseka o zgradbah hudournikov in uravnavi Vipavske reke (k prilogi 70.).	13. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Wildbachverbauungen und Regulirung des Wippacher Flusses (zur Beilage 70).
14. Ustno poročilo finančnega odseka o preložitvi ceste čez Bogenšperk (k prilogi 71.).	14. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Umlegung der Straße über den Wagensberg (zur Beilage 71).

Seja se začne ob 10. uri 45 minut dopoldne.

Beginn der Sitzung um 10 Uhr 45 Minut. Vormittag.

Deželni glavar:

Potrujem sklepčnost visoke zbornice in otvarjam sejo. Gospoda tajnika naprosim, da prečita zapisnik zadnje seje.

1. Branje zapisnika XIV. deželno-zborske seje dne 20. novembra 1889.**1. Lesung des Protokoll des XIV. Landtagsitzung vom 20. November 1889.**

(Tajnik Pfeifer bere zapisnik XIV. seje v nemškem jeziku. — Secretär Pfeifer verliest das Protokoll der XIV. Sitzung in deutscher Sprache.)

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov k ravnokar prečitanemu zapisniku besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne želi nihče besede, izrekam, da je zapisnik zadnje seje potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predstava.**2. Mittheilungen des Landtagspräsidiums.****Deželni glavar:**

Naznaniti mi je, da so danes še tri prošnje došle predsedništvu slavnega zbora in sicer:

Gospod poslanec Povše izroča prošnjo župnega urada v Preserji za podporo ondotnim prebivalcem vsled povodnji.

Nadalje izroča gospod poslanec Pakiž sledeči prošnji:

»Občina Ložkipotok in posestniki parnih žag v Ložkempotoku, sodnega okraja Ribnica, prosijo, da bi se sedež okrajnega zdravnika ustanovil v občini Ložkipotok.«

Ta prošnja oddá se deželnemu odboru.

»Občina Ložkipotok prosi podpore vsled povodnji in slabe letine.«

Ta prošnja se ima v smislu tega, kar sem prej omenil, poročevalcu finančnega odseka, oziroma deželnemu odboru izročiti, in jo torej izročim finančnemu odseku.

Dalje je tukaj kot 3. točka dnevnega reda:

3. Priloga 73. Poročilo deželnega odbora, s katerim se predlaga načrt zakona gledé vodovodne naklade za deželno stolno mesto Ljubljano.**3. Beilage 73. Bericht des Landesauschusses, mit welchem der Gesetzentwurf betreffend die Wasserleitungsaufgabe für die Landeshauptstadt Laibach vorgelegt wird.****Deželni glavar:**

Tukaj je, kakor sodim, po pomoti predlog, da se to poročilo oddá finančnemu odseku, čul sem vsaj iz sredine gg. poslancev mnenje, naj se to oddá upravnemu odseku, sicer pa pričakujem predlog iz sredine slavnega zbora.

Poslanec Hribar:

Ker je to eminentno finančna stvar, ker mestni zastop navaja tukaj financiranje vsega vodovoda, predlagam, da bi se izročila ta priloga finančnemu odseku.

Poslanec Klun:

Po mojem mnenju ta predlog nima zveze z deželnimi financami in predlagam, naj se izroči upravnemu odseku, finančni odsek ima itak še dovolj dela reševati.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Jah glaube, daß die Anschauung des Herrn Abgeordneten Hribar die richtige ist. Der Gegenstand betrifft zwar allerdings nicht gerade die Landesfinanzen, ist aber doch von finanzieller Bedeutung. Es ist also das Natürlichste, daß die Beilage dem Finanzausschusse zugewiesen werde, der sich mit ähnlichen Dingen zu befassen hat.

Deželni glavar:

Mi glasujemo v prvi vrsti o predlogu, kakor ga predlaga deželni odbor oziroma poslanec Hribar, da se izroči ta priloga finančnemu odseku in prosim gospode, ki temu pritrdijo, naj blagovole ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in torej dobi to poročilo finančni odsek v poročanje.

Preden prestopimo v meritorno razpravo, še mi je naznaniti sklep včerajšnje tajne seje, v kateri se je sklenilo prošnjo deželnega uradnika Paternostra izročiti deželnemu odboru.

Prosim to na znanje vzeti.

4. Priloga 76. Poročilo združenega upravnega in finančnega odseka o načrtu zakona o doneskih, s katerimi morajo dežela Kranjska, deželno stolno mesto Ljubljana in zemljiški posestniki barja prispevati k troškom del za njega osuševanje (k prilogi 62.).

4. Beilage 76. Bericht des vereinigten Verwaltung- und Finanzausschusses über den Gesetzentwurf betreffend die seitens des Landes Krain, der Landeshauptstadt Laibach und der Besitzer des Moorgrundes zu leistenden Beiträge zu den Kosten der Beiträge behufs Entwässerung des letzteren (zur Beilage 62).

Poročevalec Povše:

Slavni deželni zbor! Po naročilu odsekov, upravnega in finančnega, imam čast poročati o predlogih, katere stavljata slavni zbornici o zadevi osuševanja barja.

Ako v zgodovino našega barja nazaj pogledamo, vidimo, da datirajo prvi napor za osuševanje že iz l. 1780. in posebno pod vladjo cesarja Franca I. storilo se je dokaj za osušenje barja, tako da se je barje toliko zboljšalo, da so zamogli na njem pridelovati žito, kar popred ni bilo mogoče. Do l. 1829. ni nihče sejal na barji žita, in v tem letu pridelali so že 3.902 vaganov raznega žita. Vsled naredb vlade cesarja Franca I., ki je kaj pogostoma in kaj rad govoril o Ljubljanskem barji, zboljšavale so se razmere vedno bolj in v l. 1836. pridelalo se je že 35.402 vaganov žita.

L. 1860. začela so se zopet zboljšavna dela, katera so toliko pripomogla, da so se razmere barja, osobito onih zemljišč ob barji kaj dobro zboljšale. Naj navajam, da popred bile so od Tržaške ceste proti Kozarjem le mlake, sedaj najdete ondi jako rodovitno polje in to vsled takratnega globenja struge le za 4 čevlje. Prav tako je sedaj pod Brezoviško vasjo, kjer leži svet »velika Komarija« zvana, rodovitna suha senožet, ki je popred vedno bila polna po železnem oksidu rujave barvane mlačne vode.

Za ta zboljšavna dela od l. 1860. do 1868. zvršena donasala je država 68.000 gld., dežela 62.000 gld., adjacenci barjani 58.000 gld. in Ljubljansko mesto 10.000 gld.

Vsled teh zboljšavanj pa so se tudi dohodki toliko barjanov, kolikor države in dežele pa tudi Ljubljanec zboljšali, saj nam to potrjuje davki od zemljišč na barji najočitneje izpričujejo.

Naj navajam, da je bil pred tem osuševalnim delom čisti dohodek od barja računan na 17.000 gld., potem pa na 120.000 gld.! Mesto pa se je saj nekoliko znebito nekdanje grozne, vedno in redno trajajoče megle, ki še sedaj deloma nadleguje prijazno naše glavno mesto, katero je pa pred več desetletji še hujske trpeti imelo po megli in celo na mrzlici. Naj mi bode tudi dovoljeno v dokaz o uspešnosti izboljšavnih oziroma osuševalnih del v dobrohotni spomin navajati, da so bili časi v preteklem stoletji, ko je Ljubljana preplavljala mesto, kakor nam to slavni naš Valvazor piše, ter da je voda celo do praga cerkve sv. Jakoba segala o veliki povodnji. Ne morem tajiti, da imamo še dokaj dela, da se stalno zboljšajo vse razmere, a gotovo je pa tudi, da se razmere te, vedno boljšajo in da se sosebno z novim načrtom bližamo stalni uredbi in trajnemu izboljšanju oziroma zatrdnemu osušenju našega barja.

Vsled raznih vplivov so se od l. 1878. naprej res zopet hude povodnji ponovile, katere so posebno v teh dveh zadnjih letih neizmerno pogoste in grozne, tako da, ko bi se tako godile le še par let naprej, našim barjanom potem le ena pot preostaje in ta je, da poprimejo za potno ali celo siromašno palico ter zapustijo svoj dom.

Pravo je zadel močvirski odbor, ki ima nalog čuvati in skrbeti za barje, da je dal vse uzroke teh izpremenjenih odnošajev na barji preiskati po zvedencih v vodnih stavbah. In tako se je s pripomočjo visoke c. k. vlade sklicala l. 1880. enketa, katere so se udeležili pač svetovno znani sloveči hidrotehniki: gg. višji stavbni svetovalec Indra, evropejsko sloveči hidrotehnik Cesare Salvini, dalje dr. Vicentini in pl. Podhagsky. Preobširen bi postal, ko bi hotel govoriti o vseh točkah obsirnega programa, katerega je tedanja enketa razpravljala, toliko bolj, ker so častiti gg. poslanci poročilo našega gospoda deželnega glavarja gotovo pazno prebirali.

Važno za nas je posebno, da so ti veščaki izrekli, da je uzrok zopetnim povodnjam:

1. ker Gradašica in Mali Graben zasipljeta Ljubljano s prodovjem in peskom in

2. ker sip iz Malega Grabna voda zanaša celo v Gruberjev kanal, v katerega tudi z Golovca prst in kamenje prihaja.

3. Ker vsled poglobočenja Ljubljane in Gruberjevega grabna je dobila voda nižji odtok, a vsled tega se je tudi barje od leta do leta nižalo, to toliko bolj, ker so rezali na njem šoto in potem ga preoravali, s tem pa sploh ga rahljali;

4. ker gozde, na barje krogom obdajajočih gorah tako grozno posekavajo.

Žal da je vsemu temu tudi nekaj pripomoglo to, da se mečejo v strugo Ljubljane in v Gruberjev kanal odpadki, čepinje i. t. d., kar zadržuje redni odtok.

Vsakdo takoj iz teh izrekov more sklepati, kaj je storiti, da se stvar zboljša. Prva skrb mora torej biti, da se tako uredita Mali Graben in Gradašica, da ne bodeta več zasipala Ljubljane.

Naj navajam še, da ima Ljubljana nad izlivom Gradašice tako mali padec, da pri mali vodi kar popolnoma zastaja. Tam so nakupičene velike mase sipa in te vplivajo, da nastopa voda nazaj na barja površje. Dokler se torej ne uredita ta stranska pritoka, zaman bo vse, ker ponavljali se bodo taki nedostatki, kakor sedaj po zboljšavnih delih iz l. 1860.

Skrbljeno je za to, da se bodo vsi stranski pritoki, katerih je 34, uredili. Ti pritoki delijo se v 2 vrsti in sicer v take, ki le odpeljavajo močo sploh, in v take, ki donasajo tudi prodovje, kakor Mali Graben in Gradašica ter tudi Iška. Največje važnosti so torej ti poslednji, in z zadovoljstvom omenjam, da se bodo, oziroma da se že vsled naročila slavnega c. kr. kmetijskega ministerstva po c. kr. gozdnotehniškem uradu za zgradbe hudournikov ti potoki preiskujejo ter da se bodo uravnali po načrtu, s katerim se bo zabranilo, da ne bode več prodovina prihajala iz stranskih dolin v Ljubljano.

Nadalje prevažno vprašanje je, kako globoko meroma leži plast močvirskega blata in gline, ki je ravno za poljedelstvo najpripravniša. Veščaki izrekli so se soglasno, da se velika voda, kakoršna je o povodnjih, zniža za 0.5 m v glino, tako da bi velike vode stale 1 m pod ničlo vodomernega cesarskega kola. To je vsekako, rekel bi, temelj vsej stvari, ker le, če se ta res dobro reši, bo osuševalno delo trajno in uspešno. Zato je projektant inženier Podhagsky pravo storil, da je namesto na vsakem km² po jedno vrtnanje zvršil, kakor se je v tehničnih ponudbenih pogojih zahtevalo, torej, ker obsega barje okoli 15.000 ha na 150 krajih, zvršil 749 vrtnanj, ker lega šote ni povsod enaka. S tolikim vrtnanjem pa je tudi lega spodnje zemlje kolikor najbolj mogoče natanko določena, in smemo pomirjeni biti, da je projektant prav določne poizvedbe gledé lege spodnje zemlje zvršil. Ravno tako se je od Malega Grabna doli do Fužin premerjenje vršilo in zmerili so se profili na vsakih 18.9 m ter se potem zaznamovali v te profile obrežni zidi, tlakovi in druge stavbe.

Jedna stvar je gotova in se sme na vsak način trditi, da bode nevarnost povodnji odstranjena na vsem barji, ako se stanje najvišje vode zniža za 2 m in ako se zvrše projektirana dela. Nadalje se tudi sme pričakovati, da se bode skorej $\frac{2}{3}$ spodnje zemlje s časom odkrilo in spremenilo v rodovitna polja.

Omenjati mi je nadalje, da so veščaki mnenja, da ne bode treba Ljubljaniče uravnati, dokler se vije po barji in naj navajam le to, da ima Ljubljaniča ondot silno globoko strugo. Prav tako so veščaki za to, da ni treba izravnati vseh pritokov, pač pa paziti na uredbo ustja, to je, izliva teh pritokov v Ljubljaničo. Treba bo torej napravljati zajez — nekakih pragov pri ustji, ker struga Ljubljaniče bo potem za 2 m nižja.

Gledé uravnave Cornovca menijo, da bi bil prevažen za osuševanje in da je mogoče ga stalno urediti.

Navajajo k 10. vprašanju, koliko škodujejo predori skozi južne železnice ježe, kako zastaja voda vsled tega. Na 11. vprašanje odgovorili so, da so našli dno struge Ljubljaniče vzdigneno v napet hrbet, ki je pri Fužinah in ob Kodeljjevem prekopu večinoma skalovit, odtod da vodam brani hitro odhajati. Zelo malo strmecca ima tudi Gruberjev kanal. Zato je glavna naloga, da se:

1. Ljubljaniči poniža struga in to od ustja Malega Grabna do kraja, kjer se zopet vanjo izliva Gruberjev Graben,

2. prav tako treba ponižati oziroma razširiti Gruberjev kanal, kar gledé razširjenja pri Ljubljaniči skozi mesto ni mogoče zvršiti.

Važno je nadalje, da so veščaki izrekli, da se more struga Ljubljaniči skozi mesto znižati za 1 m, ako bi se kopalo tako, da bi globanja bila neškam podobna, ker tu treba paziti, da ne bi kvare bilo mestnim poslopjem ob bregovji.

Projektant Podhagsky je celo mnenja, da se sme struga za 1.37 m ponižati. Hradeckyjevemu mostu bi to znižanje ne škodovalo, ker leže njegovi

temelji tako globoko, da bi stali še vedno pod novim dnom reke Ljubljaniče. Tudi frančiškanskega mosta temelji so globokeje kakor novo znižano dno struge.

K 13. vprašanju izjavljajo se veščaki, da je treba Vodmatski jez podreti, ako se hoče Ljubljaniči struga dobro ponižati.

Gledé 14. vprašanja so mnenja, da niže pod ustjem Gruberjevega Grabna ne treba uravnavati Ljubljaničo, ker ima tam doli velik strmec.

Da se pa Gruberjev Graben zniža in razširi, menijo veščaki, da se mu struga že tam, kjer se cepi od Ljubljaniče, zdanja struga zniža za 1 m, prav tako pod dolenske ceste mostom in da se od mostu nadalje grabnu dá večji strmec.

Važno je za nas gledé mesta Ljubljane, kako se izrekajo veščaki. Ako se struga Ljubljaniči in Gruberjevemu kanalu zniža v tacem razmerji drug k drugemu, v kakeršnem sta bila ob tistih časih iz l. 1860. znižana, da je namreč struga Ljubljaniče ležala 0.5 m niže od struge Gruberjevega Grabna tam, kjer se cepi od Ljubljaniče, da bode vedno tudi ob mali vodi prihajalo v Ljubljaničo skozi mesto dovolj vode, ter da sploh ni treba še posebne zatvornice pri Gruberjevem kanalu.

V 27. vprašanju pokazali so nam veščaki, kako treba in po katerih načelih izdelati glavni načrt in prav po teh navodilih je izdelal ves načrt inženier Podhagsky.

Iz tega projekta je najvažniše vedeti, koliko vode bi se v 1 sekundi odvajati moglo ob velikih vodah po obeh strugah, in sicer koliko naj bi se odvajalo vode po Ljubljaniči skozi mesto in koliko po Gruberjevem Grabnu. Po natančnih preiskavah izračunil je projektant 470 m³ vode v 1 sekundi, in sicer da bi je odvajal Gruberjev Graben 260 m³, Ljubljaniča pa 210 m³. Po tem načrtu znašali bi troški 1,578.730 gld., in Gruberjev kanal moral bi 40 cm biti globočji, nego bi imela biti prihodnja struga Ljubljaniče, a to bi bilo osodepolno za mesto Ljubljansko in to zarad zdravstvenih razmer. Zato je slavno c. k. ministerstvo naročilo projektantu izdelati drug, tako imenovani alternativni načrt, po katerem bi se večja množina vode odvajala po Ljubljaniči. Po tem projektu pa bi stali troški 1,798.730 gld. Ta velika svota vplivala je na to, da so udeleženi krogi se prizadevali znižati svoto, in tako je prišlo, da je enketa dne 26. januarja 1888 izrekla se, da naj se projekt izdela z določbo le 400 m³ vode odtoka v 1 sekundi. Pa povodenj od dne 20. marca 1888 in izreki tukajšnega vladnega tehniškega urada pokazali so komisiji, da treba tudi za čas največjih povodenj misliti in prirediti mogoči odtok, enketa je dne 25. aprila 1889 sklenila, da ostane za Ljubljaničo, kolikor je je po mestu, in za Gruberjev graben alternativni načrt neizpremenjen.

V pomirjenje, da je preskrbljeno za odtok tudi največjih vodnih množin, naj navajam, da je projektant z dogovorom c. k. višega stavbnega svetovalca gosp. Indre vsa dela tako projektiral, da bi tudi tedaj zadostovala, če je množina najvišje vode 25% večja, kakor ona, ki je bila podlaga projektu iz l. 1860.

Po tem alternativnem projektu iznaša torej vsa potreščina in sicer:

1. za reko Ljubljano	973.600 gld.
2. „ Gruberjev Graben	405.000 „
3. „ stranske pritoke	168.050 „
skupno	1,546.650 gld.

in sicer bodo stala pri reki Ljubljani:

1. zemeljska dela	490.200 gld.
2. polaganja kamenja	9.400 „
3. tlaki	57.600 „
4. obrežni zidovi	338.500 „
5. provizorična steza	2.000 „
6. nov frančiškanski most	42.300 „
7. zravnjanje	6.900 „
8. odkup zemljišč	9.200 „
9. grapa z zatvornico	17.500 „
10. predelanje mostu k vojašnici	10.000 „
skupno	973.000 gld.

Gruberjev Graben pa:

1. zemeljska dela	192.000 gld.
2. polaganje kamenja	18.000 „
3. tlaki	54.600 „
4. zravnjanje	8.400 „
5. odkup zemljišč	6.700 „
6. grapa z zatvornico	10.200 „
7. nov most v Karlovskem predmestju	34.100 „
8. odporni zidovi	81.000 „
9. predelanje Štefanskega mostu	10.000 „
skupno	405.000 gld.

Za zgradbe in uravnavo stranskih pritokov se je proračun skrajšanega načrta sprejel in tako 252.080 gld. prihranilo. Uravnava teh stranskih pritokov bode se pa na podlagi melioracijskega zaklada posebej zvršila, treba torej troške za poglobočitev Ljubljani in Gruberjevega Grabna v znesku 1,378.600 gld. pokriti s posebnim deželnim in državnim zakonom.

To svoto treba bo torej zložiti deželi, državi, interesentom in Ljubljanskemu mestu. Visoka c. k. državna uprava se sicer še ni določno izrekla, a vsa nada je, da bode 50% vse potrebščine prevzela, toliko več, ker država pobira vodno mitnino pred Prulami od čolnov, ki ni ravno mala, in to od nekdanj, tako da se sme Ljubljana nekako smatrati kot državna voda. Vlada bode uvaževala, da se tu ravna za eminentno gospodarsko melioracijo, po kateri bo 25.000 oralov zemlje, ki ima v svoji spodnji glineni plasti čez 50% ogljenčevokislega apnenika, torej čez vse povoljne lastnosti, zdatno povišalo se v vrednosti in rodovitnosti. Že v začetku sem navedel, koliko več davkov dobiva država že sedaj in z nameranim zboljšanjem oziroma popolnim osušenjem bodo zemljišča na barji dokaj poskočila, toliko v vrednosti, kolikor tudi v sposobnosti nositi večja obdačenja. Nasproti pa ni dvomiti, da bodo povodnji nasledke opustošenja kazale še toliko let, kolikor ne bo to delo zvršeno in nehali bodo državi dohajati tudi davki sedaj vsekako znatni. Upati je torej za trdno, da bode država v to privolila. —

A tudi dežela naša mora smatrati to delo kot preimeno deželno zadevo in v to žrtovati, kar le

zmore, saj se ravna, domovino našo obogatiti za blizo 3 □ milje plodovitega sveta, ki bode, ker zboljššan donašal tudi deželi po deželnih prikladah večjih dohodkov ter gotovo bogato povrnil deželi, kar je ona v njega zboljšavo doprinesla. Dežela naša ima sicer itak visoka bremena nositi in prav sedaj kmalo morala bo dati za Kamniško železnico 70.000 gld., za Dolensko 500.000 gld., za zgradbo vojašnice 224.000 gld., za novo bolnico blizo 300.000 gld., ne všteti, koliko treba zboljšati še kmetijske razmere v naši deželi.

Mesto Ljubljana ima tudi svoj očividni interes, ker poleg zboljšanih zdravstvenih razmer dobilo bo kaj lepa obrežja, s tem se bo mesto olepšalo in odprla se bodo nova pota za pešpot občinstvu. Saj so le za te zgradbe obrežnega zidja troški nad 300.000 gld. znašajoči in dražji alternativni projekt izdelal se je le, da se interesi Ljubljanskega mesta bolje varujejo. Vender je deželni odbor le 10% odmeril mestu, ker ima ono še marsikatere druge troške vsled tega dela prevzeti. Ako vsi interesentje store svojo dolžnost, upati smemo, da bode potrebna svota kmalo zložena.

Deželni odbor je dal izdelati po svojem hidrotehniku načrt o posameznih doneskih, in ta načrt so končno vsi udeleženci — zastopniki v enketni komisiji načelno in soglasno odobrili. Po tem načrtu prevzeti bi imela visoka državna uprava 50%, dežela Kranjska 12%, glavno mesto Ljubljana 10%, interesentje barjani 28% vse na 1,380.000 gld. izračunane potrebščine.

Donašala bi torej država 690.000 gld., dežela 165.600 gld., mesto Ljubljana 138.000 gld. in interesentje barjani 386.400 gld.

Ker imajo interesentje barjani prevzeti ne malo svoto 28% vse potrebščine in ker je vsled toliko letnih slabih neugodnih letin večina posestnikov barjanov zelo ubožanih, ni pričakovati, da bi oni zamogli takoj vplačati jim pripadajoči blizo 400.000 gld. znašajoči znesek. Zato treba misliti na to, da se jim od visoke c. k. državne uprave izprosi za več let n. pr. za 25 let neobrestno posojilo od 300.000 gld. kar bodo z zboljšanjem ter rodovitniše postalega zemljišča, ki jim bo rednejše dohodke dajalo, v toliko letih gotovo lahko zmogli. In ako se sprejme določilo, da se tudi v prid interesentov barjanov sedaj blizo 87.000 gld. znašajoča glavnic močvirskega zaklada zaračuna, mogoče bo torej tudi barjanom zložiti jim 28% pripadajočih troškov.

Po predlogu deželnega odbora razdeliti imajo se doneski barjanov ne po davkih in sicer zaradi tega, ker imajo posestniki višje ležečih, torej povodnji manj izpostavljenih in zaradi tega višje obdačenih zemljišč na močvirji manj koristi od nameranih osuševalnih del, kakor posestniki nižje ležečih in torej v večji nevarnosti nahajajočih se zemljišč. Pač pa, da se od enake mere površja, če tudi več davka plačuje, zahteva tudi enaki donesek, kakor pri manj rodovitnih, zato pa osušenja še bolj potrebnih zemljišč.

Ker bode torej gotovo treba za barjane preskrbeti posojila, treba bo tudi prevzeti deželi poroštvo za točno povračilo, to pa dežela tudi lahko stori, ker ji daje v to oblast deželni zakon z dne 10. aprila

1881. l. v posilnem izterjevanji samopravnih terjatev deželnih ali skladovnih zakladov. Prav tako ima deželni zastop po zakonu z dne 23. avgusta 1877 pravico, da naloži priklade od hektara na barji na leto do 2 gld.

Napominano osuševalno delo mogoče bi bilo zvršiti v teku petih let, in sicer v 1. letu vršila bi se pripravljavna dela, v 2. in 3. letu poglobočila bi se struga Ljubljance po mestu, v 4. in 5. letu pa struga Gruberjevega Grabna.

Slavna zbornica! odločiti se je nam, ali prevzamemo prispevek 12°/_o vse potrebščine in sploh vse to delo kot deželno podvzetje. Ako jemljemo ozir na poslednje velike povodnji posebno poslednjih dveh let, in če hočemo, da se toliko lepega ravnega, po svoji kakovosti toliko sposobnega plodovitega sveta trajno zboljša ter s tem ne stotinam, pač pa tisočem prebivalstva omogoči eksistenca, ako hočemo zabraniti, da sedanjim barjanom ohranimo njihov dom, ako hočemo, da naše glavno mesto in njega toliko lepa okolica postane še lepša in zdravejša ter da nam postane končno barje res nekaki Banat, kakor so naši predniki, ki so nemalo storili za barje, vedno upali, posledica vsemu temu mora biti, da se brez odlašanja prične prepotrebno osuševalno delo. V včerajšnji seji slišali smo poročevalca upravnega odseka tožiti, kako se trumoma izseljuje naše ljudstvo v daljno Ameriko in da se skuša zabraniti mu to izseljevanje. Dajmo našemu ljudstvu zboljšati rodno njih in našo zemljo, katere itak nihče ne zapušča rad, ne da ga beda v to sili, in prav s projektiranim osuševanjem barja storili bomo veliko delo izboljšanja, lep nad 25.000 oralov zemlje znašajoči kos bomo trajno zboljšali in s tem mnogim pridnim rojakom dali možnost povoljne eksistence; in ako vzamemo v poštev, da skorej ⁴/₅ vseh troškov prevzameta visoka državna uprava in pa barjani, ki morajo pri prevzemanju tolikih žrtev biti prepričani ob uspešnosti nameravanega podvzetja, torej da preostaje le ¹/₅ deželi in Ljubljanskemu mestu, pač je posledica, da tudi slavni deželni zastop ne odtegne svoje pomoči tako imenitnemu deželnemu podvzetju, marveč da tudi se izreče sodelovati v to lepo svrhu. Zato prosim v imenu združenih odsekov, finančnega in gospodarskega, da blagovoli slavni deželni zbor preiti v nadrobno razpravo in posvetovanje predloženega načrta ter da smatra to celo podjetje kot deželno, in vse potrebno ukrene v končno zvršitev napominanega izsuševalnega podvzetja.

Predloge, katere imam čast v imenu združenih odsekov zastopati, pa so sledeči:

1. Načrt zakona o doneskih, s katerimi morajo dežela Kranjska, deželno stolno mesto Ljubljana in zemljiški posestniki barja prispevati k troškom del za njega osuševanje, se potrjuje.

2. Deželnemu odboru se naroča, da temu zakonu izprosi Najvišje potrjenje.

3. Deželnemu odboru se naroča, storiti brez odlašanja potrebne korake pri visoki c. kr. vladi, da izposluje pri visoki c. kr. državni upravi ustavnim potom:

a) državno podporo, znašajočo 50°/_o vseh troškov;

b) neobrestno posojilo v znesku 300.000 gld. za močvirske posestnike;

c) oproščenje od kolekov in pristojbin gledé listin in pravnih opravil, ki bi bila potrebna vsled tega podvzetja;

d) privoljenje, da se sme razpoložljivi del obstoječega močvirskega zaklada na račun doneska močvirskih posestnikov porabiti, tako da bode s priloženim načrtom zakona nameravano osuševanje barja zagotovljeno, da se bodo dela, ako bo mogoče, pričela l. 1890. ter zvršila v teku naslednjih štirih let.

4. Deželni odbor se pooblašča, da zaslišavši druge udeležence sklene z visoko c. kr. državno upravo v smislu sklenenega načrta deželnega zakona za zvršitev izboljševalnega dela potrebni dogovor in da torej stori potrebne korake, pri tem najskrbnejše varujoč koristi dežele in izboljševanja.

5. Deželni odbor se pooblaščuje, da za slučaj, ko bi bilo treba posojila za barjane najeti, prevzame v imenu dežele poroštvo do najvišega zneska 300.000 gld. za dogovorjeno poplačilo tega posojila s tem, da vporablja določila § 6. tega zakona in sploh vse previdnosti.

1. Der Gesetzentwurf, betreffend die seitens des Landes Krain, der Landeshauptstadt Laibach und der Besitzer des Moorgrundes zu leistenden Beiträge zu den Kosten der Arbeiten behufs Entwässerung des letzteren wird genehmigt.

2. Der Landesausschuss wird beauftragt, die Allerhöchste Sanction dieses Gesetzes zu erwirken.

3. Der Landesausschuss wird beauftragt, bei der hohen k. k. Regierung unverzüglich die erforderlichen Schritte zu thun, um von der hohen k. k. Staatsverwaltung im verfassungsmäßigen Wege:

a) einen Staatsbeitrag von 50°/_o der Gesamtkosten des Unternehmens;

b) ein unverzinsliches Darlehen von 300.000 fl. für die Moorgrundbesitzer;

c) die Stempel- und Gebührenfreiheit von in Folge dieses Unternehmens erforderlichen Urkunden und Rechtsgeschäften;

d) die Zustimmung zur Verwendung des verfügbaren Theiles des bestehenden Morastentumpfungsfondes zu Gunsten des auf die Morastbesitzer entfallenden Beitrages zu erwirken, derart, daß die nach dem beiliegenden Gesetzentwurfe angestrebte Entwässerung des Moores gesichert, die Arbeiten womöglich im Jahre 1890 in Angriff genommen und im Laufe der darauf folgenden vier Jahre durchgeführt werden.

4. Der Landesausschuss wird ermächtigt, nach Einvernehmen der übrigen Interessenten mit der hohen k. k. Staatsverwaltung im Sinne des beschlossenen Gesetzentwurfes die zur Durchführung der Meliorationsarbeiten erforderlichen Vereinbarungen zu treffen und sohin unter sorgfältigster Wahrung der Interessen des Landes und der Melioration die nöthigen Schritte zu thun.

5. Der Landesausschuss wird ermächtigt, erforderlichen Falls für das seitens der Moorgrundbesitzer aufzunehmende Darlehen bis zum Höchstbetrage von 300.000 fl. unter Anwendung des § 6 des beiliegenden

Geseßes und aller sonstigen gebotenen Vorsichten im Namen des Landes die Haftung für die zu vereinbarende voraussichtlich mögliche Rückzahlung dieses Darlehens zu übernehmen.“

Deželni glavar:

Otvorjam o nasvetih združenih odsekov splošno razpravo in naznanjam, da je kot tehnički ekspert navzoč gospod deželni inženjer Hrasky. K besedi se je oglašil gospod poslanec Hribar.

Poslanec Hribar:

Visoki zbor! Kdor nepristransko opazuje delovanje visokega deželnega zbora Kranjskega v poslednjih letih, bode moral priznati, da je v tem času se bilo predložilo mnogo jako važnih predlogov in mnogo sklepov storilo, merečih na to, da se gmotno stanje naše dežele izboljša. Ves čas pa deželni zbor ni dobil tako važnega predloga — izvzemši jedino predlog o donesku za Dolenjsko železnico — ko je današnji. Ako se sprejme in izvrši ta predlog, bode se storilo epohalno delo, ki bode potomcem našim v veliko korist in ki bode pričalo, da so zastopniki naroda, zbrani v tej dvorani, imeli vedno na srcu blaginjo dežele in njenega prebivalstva.

Gospoda moja! V kratkem času, kar stanujem v Ljubljani, odkar mi je to mesto postalo zavetišče in druga moja domovina, mi je bil na srcu napredek tega mesta in premišljajoč, koliko bi Ljubljana pridobila, ko bi se njene zdravstvene razmere izboljšale, stopalo mi je vedno pred oči osuševanje Ljubljanskega barja. Vselej, ko sem hodil ob povodnjih na grad in sem vidil, kako velikansko škodo napravlja voda, me je zbolelo srce in želel sem, da bi se našli možje za napredek dežele vneti in energični, da bi vlada s svoje strani prišla v pomoč, da bi ta velika planjava bila oddana svojem pravemu namenu — poljedelstvu.

Te moje želje uresničujejo se danes. Ko sem prvič stopil v to visoko zbornico, bil sem namenjen, delati v to, da se ta moj ideal uresniči. Z veseljem konstatujem, da dela treba ni bilo; kajti slavni deželni odbor in prečastiti gospod deželni glavar potrudili so se za izdelanje osuševalnega načrta, kakor si lepšega želeli ne moremo, in danes stopajo pred visoko zbornico že z gotovim načrtom zakona, ki vzbuja nado, da se bode delo izvršilo v prid narodu, deželi in v veliko korist glavnega mesta Ljubljanskega. Jako me veseli, da se je splošno spoznala važnost tega dela in da zamorem sklepati že sedaj, da boste vsi z veseljem pritrdili nasvetom združenih odsekov upravnega in finančnega.

Ako se je že zdavno spoznala potreba, Ljubljansko močvirje osušiti, ako je že »Zorn« l. 1762., ko je premagal pri cesarici Mariji Tereziji pomisleke Ljubljanskih križevnikov proti osuševanju, ki so ugovarjali, da potem ne bi prihajale več divje race in gosi, katerih ne bi mogli streljati, ako je že ta mož spoznal korist in ob svojih troških dovršil veliki jarek in ako so cesarica Marija Terezija, cesar Fran Josip in nepozabljivi Ljubljanski župan Hradezky delali na to, da se osuši barje, moramo tembolj mi sedaj

gledati na to, da delo v resnici končno doženemo. Mnogo se je že delalo na Ljubljanskem barju, pa vsa dela niso imela onega uspeha, ki je potreben, da barje postane plodovito. Pred vsem je uzrok, da se načrti niso tako natanko izdelali, da bi se bilo prišlo v zemeljsko plast, v kateri voda ne more več škodovati in ostane spravljena v svojem koritu. Doslej se je vedno premalo preglobljalo in voda je ostala v gorenjih plastih šote ter je namakala zemljo, da se ni mogla osušiti. Sedanji načrt pa je tako vsestranski dovršen, da zamoremo pričakovati, da bode po zvršitvi del Ljubljansko barje tako osušeno, da se ne bode bati več tistih velikanskih povodenj, ki nastopajo posebno poslednji dve leti. Jaz za svojo osebo sem prepričan, da s zvršitvijo projekta inženirja Podhagskega še ne bode barje za večne čase tako osušeno, da ne bi pozneje bilo treba popravljalnih del, posebno trebljenja; ali za 40—50 let bode s tem delom doseženega toliko, da bode Ljubljansko barje osušeno ter da bodo njegovi prebivalci zamogli tukaj pridelovati žito in veliko sena in tako širiti si blagostanje. Pozneje nastane njihovim potomcem zopet naloga, če bi sedanje delo bilo poprave potrebno, da to izvrše, pa toliko poprav in takih stroškov, kakor sedaj, pozneje nikdar treba ne bode.

Da preudarimo, kako silno škodo dela voda barju in kako nujno je to podjetje, pomisliti moramo, da stopi voda že iz svojih bregov, kadar kaže vodometri kol 0·80 pod ničlo; navadno o povodnjih pa imamo 0·80 nad ničlo. Od 1868. do 1878. leta je stala voda o povodnjih vedno 0·80 nad ničlo, l. 1878. je dosegla celo 1·10 nad ničlo, 19. marca 1888 dosegla je voda 1·28 nad ničlo; letos pa je stala voda šestkrat 0·70 nad ničlo. Šestkrat je torej barje bilo tako preplavljeno, da je morala povodenj uničiti vse pridelke ne samo na njivah, ampak tudi na travnikih. Ako je od 24. julija do 3. avgusta, t. j. 10 dni stala voda zunaj bregov, koliko škode je napravila!

Sedaj bode vodi odkazan naraven tok; ona ne bode stopala več čez bregove; šota bode upadala, se osuševala in kmetovalec pride do zemlje, iz katere bode mogel dobivati mnogo pridelkov.

Jaz izrekam tukaj samo iskreno svojo zahvalo, da sta danes združena odseka prišla do slavne zbornice s takim predlogom in izrekam prisrčno zahvalo visoki vladi, ki je podjetje pospeševala dosedaj in sem prepričan, da ga bode tudi zanaprej z isto blago naklonjenostjo pospeševala. Posebno načelnik vlade v deželi, kateremu je blagor naroda pri srcu in ki pozna potrebe njegove, upam, da bode vedno na merodajnem mestu zagovarjal to podjetje in mu skušal pridobiti kolikor mogoče izdatne podpore. Ob jednem izrekam kot zastopnik Ljubljanskega mesta zahvalo slavnemu deželnemu odboru in prečastitemu gospodu deželnemu glavarju, da so tako marljivo in ustrajno delovali za podjetje, katerega izvršitev nam danes predlagajo. Glasoval bodem torej z veseljem za to, da se preide v nadrobno razpravo.

Da se mi ne bode treba oglašati pozneje k besedi, naj stavim tukaj predlog za spremembo neke točke, ki jo predlaga odsek. Da se namreč slovenski

tekst spravi v sklad z nemškim tekstom, predlagam, naj se v 4. predlogu besede »v sporazumljenji z drugimi udeleženci« spremene tako, da se bode glasilo »zaslišavši druge udeležence«, kar je tudi potrebno z ozirom na § 4. zakona tega načrta, kjer se pravi, da sklepa deželna vlada z deželnim odborom zaslišavši druge skladovnike. Ko bi stalo »v sporazumljenji« bi se lahko dogodilo, da se to sporazumljenje ne doseže in bi zamogel nastati spor, zatorej priporočam omenjeno spremembo.

Poslanec vitez dr. Bleiweis-Trsteniški:

Jaz bi si le usojal dvoje vprašanj staviti do gospoda poročevalca združenega odseka. Če se prav spominjam, je bila prvokrat struga Ljubljani l. 1860. nekoliko poglobljena. Ali so se uspehi takratnega dela natanko zaznamovali in ali se je pokazalo nekoliko let pozneje, da je delo bilo res koristno?

Drugo vprašanje je, ali se morda zvedenci niso bili izrekli, da velikanski jez pri fužinah ne uvira tudi nekoliko hitrost odtoka Ljubljani?

Izvolite mi gospod poročevalec odgovoriti na ta dva vprašanja, ker bodejo te poizvedbe zame merodajne pri glasovanji.

Poročevalec Povše:

Jaz si dovoljujem častitemu gospodu poslancu dr. vitezju Bleiweisu odgovoriti, da sem že v uvodnem govoru omenjal lep uspeh poglobljenja struge Ljubljani, ki se je zvršilo l. 1860. le za 4 čevlje. To je vplivalo tako, da so cenilci cenili čisti dohodek, ki je bil poprej znašal 17.000 gld., potem na 120.000 gld., torej kmalo osemkrat toliko kot pred. To jasno govori, da so se razmere poboljšale, temveč v primeri s troški, ker sem že tudi navajal, koliko so udeleženci donášali in vsi denarji so jim bili že povrneni. Tudi strokovnjaki sami so l. 1880. konstatovali, da je takrat delo imelo veliko upliva in bilo dobro zvršeno, ali ravno hudourniki, posebno Mali Graben in Gradašica, deloma tudi Iška, so toliko prodovja prinesli v Ljubljani, da se je struga zelo povišala in vsled tega je Ljubljani, ako je voda le količkaj naraščala, morala stopati čez breg.

Gledé jeza v Fužinah navajam, da so vsi strokovnjaki mnenja, da nikakor ne škoduje odtoku vode in trdijo, da ima Ljubljani od Sela naprej blizo Štepane Vasi tako velik strmec in hitreje odteka, in to je istina, skorej kakor Sava, da v tem oziru Fužinski jez ne vpliva slabo na odtok Ljubljani. Glede Vodmatskega jeza pa sem si že dovolil navajati, da so se strokovnjaki izrekli, da se mora ondotni jez odpraviti, ako se hoče uspešno odpeljanje Ljubljani skozi mesto doseči.

Deželni glavar:

Želi se kdo besede v splošni razpravi? Ako nihče ne, prestopimo v nadrobno razpravo. Gledé nasveta poslanca Hribarja ne bode treba posebnega glasovanja, ker se s tem le slovenski tekst v soglasje spravi z nemškim tekstom in z določilom § 4. zakona.

Poročevalec Povše:

(Bere §§ 1. in 2. iz priloge 76., ki obveljata brez debate. — *Die §§ 1 und 2 aus Beilage 76, welcher ohne Debatte genehmiget werden.*)

(Bere § 3. — *Die § 3.*)

Poslanec Hribar:

Dovoljujem si predlagati tukaj formalno premembo. V § 2. se v prvi vrsti imenujejo barski posestniki, ker za državo največ donašajo, potem na drugem mestu Kranjska dežela in tretjič mesto Ljubljansko, zato predlagam, naj se tudi v § 3. imenujejo barski posestniki ad b).

Poročevalec Povše:

Častitemu gospodu poslancu odgovarjam, zakaj se je to zgodilo, namreč le zaradi tega, da se spravi ta paragraf v soglasje z naslovom zakona, ki govori o doneskih.

Deželni glavar:

Omenjam, da in merito nima stvar nobenega pomena, mislim pa, da je opravičeno, da se dežela Kranjska najpred imenuje, ker je deželno podjetje in ima dežela prvo odgovornost.

Poslanec Hribar:

Odstopam od svojega predloga.

Deželni glavar:

Prosim torej gospode, ki pritrdé § 3., kakor je tiskan v prilogi 76., naj blagovole ustati.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

Poročevalec Povše:

(Bere § 4., ki obvelja brez debate. — *Die § 4, welcher ohne Debatte genehmiget wird.*)

(Bere § 5. — *Die § 5.*)

Tukaj moram v pojasnilo povedati, da sem govoril z barjani, z možmi, ki žive ondi ter so zelo izkušeni in vsi so mi potrdili, da se bode pri zvršbi raznih del dalo marsikaj prištediti, torej je mogoč slučaj, kot ga ima § 5. v mislih in priporočam, naj se mu pritrdi.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

(Bere § 6., ki obvelja brez debate. — *Die § 6, welcher ohne Debatte genehmiget wird.*)

(Bere § 7. — *Die § 7.*)

Pri tem paragrafu prosim v slovenskem tekstu besedi »v nasprotji« nadomestiti z »v protislovji«.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

(Bere § 8., ki obvelja brez debate. — *Die § 8, welcher ohne Debatte genehmiget wird.*)

(Bere § 9. — *Die § 9.*)

Pri tem paragrafu naj se v slovenskem tekstu zbrise besedica »pa«.

(Obvelja. — Angenommen.)

(Bere naslov in uvod zakona, kakor sledi: —
Siest Titel und Eingang des Gesetzes, wie folgt:

Z a k o n

z dné

o doneskih, s katerimi morajo dežela Kranjska, deželno stolno mesto Ljubljana in zemljiški posestniki Ljubljanskega barja prispevati k troškom del za njega osuševanje.

G e s e t z

vom

betreffend die seitens des Landes Krain, der Landeshauptstadt Laibach und der Besitzer des Laibacher Moorgrundes zu leistenden Beiträge zu den Kosten der Arbeiten behufs Entwässerung des letzteren.

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem tako:

Über Antrag des Landtages Meines Herzogthumes Krain finde Ich anzuordnen, wie folgt:

Deželni glavlar:

S tem je rešen prvi predlog združenega odseka, prestopimo k daljnim predlogom.

Poročevalec Povše:

(Bere 2.—5. predlog, ki obveljajo brez debate. —
Siest die Anträge 2.—5, welche ohne Debatte genehmiget werden.)

5. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani za podporo.

5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der krainischen Landwirtschaftsgesellschaft in Laibach um Subvention.

Poročevalec Detela:

Slavni zbor! Čast mi je poročati o prošnji glavnega odbora kmetijske družbe v Ljubljani za podporo v prospah kmetijstva. Glavni odbor utemeljuje svojo prošnjo označuje tudi delokrog kmetijske družbe gledé pospeševanja kmetijstva. Dovoljsem si naj bolj važne točke te prošnje prečitati. Glasi se (bere — siešt): »Visoki deželni zbor! Udano podpisani odbor se zahvaljuje najtoplejše v imenu c. kr. kmetijske družbe kranjske in kmetijskega stanu sploh za veliko denarno podporo, katero je blagovolil visoki deželni zbor dovoliti v lanskem svojem zasedanju in prospah kmetijstva na Kranjskem. Ob iskreni

tej svoji zahvali stopa pa uljudno podpisani odbor tudi letos pred visoko zbornico proseč jo izdatne podpore v enaki namen za l. 1890. Odbor je zlasti letos prepričan, da bode visoki deželni zbor ob odmerjenji svote uvaževal vsestransko žalostni položaj kmetijstva in zlasti vinarstva ter dal družbi obilo sredstev na roko, da zvrši mnogo nalog, ki jo čakajo v najbližni prihodnosti.« V tej prošnji razlozuje dalje centralni odbor, da misli porabiti zaprošeno podporo tako: »Gledé rastlinogojje navaja uljudno podpisani odbor potrebno vpeljavo dobrih vrst semen raznih poljščin in zatiranje škodljivih mrčesov, ki so zadnja leta vsled nebržnosti kmetovalcev in vsled pomanjkljivosti dotičnih zakonov neizmerno veliko škode napravili.«

»Tudi v pospešitev živinarstva čaka družbe veliko dela. Razven vzdrževanja konjskih dirk, ki so se letos izvršno obnesle in koje bodo za razvoj Dolenjskega konjarstva prav gotovo zelo uspešne, razven premovanja govedi, vpeljave boljšega prašičjega in ovčjega plemena, bode pa družbi zelo važno, skrbeti za zadostno število dobrih bikov plemenjakov, ako visoki deželni zastop v svojem letošnjem zasedanju sprejme toliko potreben zakon za povzdigo govedarstva.« Dalje se sklicuje centralni odbor na žalostni stan vinarstva in navaja: »Uljudno podpisani odbor ne bode razpravljajal potrebo pospeševanja vinarstva zaradi trne uši, vsaj je to žalibog preznana reč, ki mora zanimati visoki deželni zastop. Za ta trenutek zasluži skorej več pozornosti nego trna uš, strupena rosa, ki pobira redno leto za letom vinščakom našim ves vinski pridelek. Zanesljivo sredstvo proti tej glivi škodljivki je modra galica. Da bodo pa naši vinščaki poskusili to zanesljivo sredstvo in da jim bode sploh mogoče narediti take poskuse ob navadnem pomanjkanju galice in njeni visoki ceni v sezoni, ukrenil je glavni odbor uže čez zimo preskrbeti zadostne množice galice in ob enem nekaj škropilnic. Za to veliko akcijo, h kateri bode treba zlasti po Dolenjskem mnogo poduka, treba bode veliko denarnih sredstev, kajti modra galica se bode morala dajati po fabriški, deloma še nižji ceni, revnejšim celo zastonj, sploh pa večini proti plačilu po trgatvi. Zadostno množico galice bode pa mogoče le tedaj skupaj spraviti, ako se začne že po zimi skupovati. Uljudno podpisani odbor omenja, da niti misliti ni, da bi se porabilo toliko galice, kolikor jo je treba za dvakratno pravilno škropljenje vsih vinogradov, a računa od te množice kakih 5% to je 200 meterskih centov ali 2 vagona. Dva vagona stojita okoli 7.500 gld. z vožnjo vred. Vse skušnje letošnjega leta so pa tudi pokazale, da je dobra škropilnica zelo važna reč in zato se je uljudno podpisani odbor tudi s tem vprašanjem že pričel baviti.«

Končno navaja v tej prošnji centralni odbor:

»Ker se mora šteti med ovire uspešnega kmetovanja tudi slabi poselski stan, zato javi uljudno podpisani odbor, da je tudi gledé tega vprašanja ukrenil po svoje pomagati in to z nagradami, katere deli pridnim in zvestim poslom v spodbujajo vsemu stanu. Ob zadostnih sredstvih hoče to obdarovanje redno leto za letom zvrševati.«

»Z ozirom na tu navedene razloge prosi torej uljudno podpisani odbor: Visoki deželni zbor blagovoli naj dati c. k. kmetijski družbi kranjski v prosepah kmetijstva na Kranjskem primerno podporo za l. 1890. in sicer naravnost v roke glavnega odbora proti temu, da potem predloži slavnemu deželnemu odboru izkaze o porabi, kakor se to običajno vrši z državnimi podporami.«

Finančni odsek uvaževal je prošnjo in posebno oziraje se na to, da je centralni odbor dogovorno z deželnim odborom tudi dosedaj podpore, katere je slavni zbor dovolil lanskega in predlanskega leta porabljal uspešno, je bil finančni odsek mnenja, da se tudi letos ona podpora, ki se je dovolila lansko leto, tudi letos dovoli, namreč 3.000 gld. v prospah kmetijstva. Kar se tiče končne prošnje, da bi se ta svota kar naravnost izročila centralnemu odboru, ne da bi se kakor dosedaj ta denar izplačeval po nasvetu centralnega odbora z dovoljenjem deželnega odbora, smatral je finančni odsek, da taka prememba dosedanega postopanja ni potrebna, ker se mora deželnemu odboru prepuščati razsojati, kateri stroki kmetijstva gre prednost pred drugi zlasti pa tudi, ker je že po § 18. deželnega reda skrb za deželno kulturo izročena deželnemu zastopu, torej je gotovo tudi deželni odbor, ki je pooblaščen zastopnik slavnega deželnega zbora, v prvi vrsti poklican, izreči merodajno besedo, kadar gre za podporo iz deželnega zaklada v prospah kmetijstva.

Gledé nakupa bakrenega vitrijola uverjen je finančni odsek, da iz podpore 3.000 gld. ni moč, centralnemu odboru kmetijske družbe nakupiti toliko bakrenega vitrijola, kolikor bode treba, in zato je sklenil nasvetovati, da se v to svrhu dovoli poseben kredit, iz katerega se bode nakupil bakreni vitrijol proti temu, da se iz skupila, katero dobi centralni odbor, zopet povrne denar deželnemu zakladu. V finančnem odseku je bilo mnenje, da zadostuje v to svrhu znesek 5.000 gld., ker se bode od kupljenega vitrijola takoj nekaj razprodalo in iz skupila zopet bakreni vitrijol kupil, torej je smatrati, da bode znesek 5.000 gld. zadostoval.

Uvaževaje vse to, nasvetuje finančni odsek:

Slavni deželni zbor naj sklene:

1.) V prospah kmetijstva na Kranjskem dovoljuje se podpora 3.000 gld. iz deželnega zaklada, katera je porabiti po nasvetih centralnega odbora c. k. kmetijske družbe.

2.) Dalje se dovoljuje deželnemu odboru kredit do 5.000 gld. za nakup bakrenega vitrijola potom centralnega odbora c. k. kmetijske družbe. V to svrhu izplačana svota povrniti je deželnemu zakladu iz skupila za bakreni vitrijol.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte genehmiget.)

Z 2. točko tega sklepa so rešene tudi peticije, ki merijo na to; namreč peticija št. CXVII občine Studenec, ki prosi podpore za nakupovanje bakrenega vitrijola, št. CXXIII. županstva na Raki in št. CXLIII. Vipavskih občin, ki imajo enaki petit.

6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji c. k. kmetijske družbe v Ljubljani za podporo, da se udeleži razstave na Dunaji l. 1890.

6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der k. k. Landwirtschaftsgesellschaft in Laibach behufs Theiligung an der Wiener Ausstellung im Jahre 1890.

Poročevalec Detela:

Ravno tako mi je poročati v imenu finančnega odseka o prošnji kmetijske družbe za podporo, da se udeleži razstave na Dunaji l. 1890. Prošnja se glasi tako (bere — fiešt):

»Slavni deželni zbor! C. k. kmetijska družba na Dunaji priredi pod pokroviteljstvom Njih Veličanstva presv. cesarja in s posebno podporo c. k. kmetijskega ministerstva veliko kmetijsko in gozdarsko razstavo ob času od 15. maja do 1. oktobra 1890. l. na Dunaji. Razstava ima biti državna in v nekaterih skupinah celo mejnarodna.

Ker bode razstava državna in ker se je bodo udeležile vse kronovine, zato uljudno podpisani odbor ni mogel kaj ter je prevzel pošla deželnega komiteja za to razstavo. Vzlie enkratnemu oklicu po vsih deželnih listih se vender nihče ni oglašil za razstavnika, kar je glavni odbor i tako že naprej slutil, kajti troški za razstavljalca so toliki, da jih kranjski razstavljalce kot konkurent razstavljalcev iz severozahodnih provincij s svojimi uspehi ne more v ravnotežje spraviti.

Uljudno podpisani glavni odbor je vse to naprej vedel, zato je bil že davno pripravljen za ta slučaj, ako naj je dežela Kranjska pri tej razstavi zastopana, da on sam priredi kolektivno razstavo Kranjske dežele. Glavni odbor dobro ve, da naše kmetijstvo in kmetijska obrt nista taka, da bi mogla tekmoovati z naprednimi deželami naše države, vender je on prepričan, da se da razstava prirediti častno za deželo in da se da dokazati, da je tudi Kranjska napredovala po svojih močeh.

Dva pota stojita deželi odprta, ude ežiti se kolektivne Dunajske kmetijske razstave l. 1890., in sicer: ali se priredi kolektivna razstava samo pri skupini t. j. v skupini kmetijskih pridelkov ali pa se priredi kolektivna razstava vseh predmetov, kateri so na Kranjskem pripravni za to razstavo.

Katere so skupine in kake predmete je mogoče razstaviti, to more razvideti visoka zbornica iz pri-dejanih programov.

Ako udano podpisani odbor priredi kolektivno razstavo le v prvi skupini, bode ta prirejitev res malo stala, a dežela bode tudi na razstavi tako borno zastopana, da bode neopravičeno slabo mnenje o Kranjski le vnovič potrjeno.

Ako bi se pa priredila kolektivna razstava v vsih onih skupinah, koder je le mogoča, tedaj bi se pa dalo produkcijo naše dežele v najboljšem svitu pokazati a tudi to le tedaj, če se ukrene pravi pot.

Ko bi družba v vseh skupinah in tukaj v vsaki posebej priredila kranjski oddelek, stalo bi to veliko tisoč goldinarjev in vender bi se take male skupne razstave popolnoma brez vsakega uspeha pogubile. Na podlagi tu navedenih reči mora glavni odbor izreči, da mu je le tedaj mogoče prirediti Kranjsko skupno razstavo iz vseh skupin v taki obliki, da bode častna za deželo, ako mu bode poseben paviljon na razpolaganje. Glavni odbor je vso zadevo razmotraval in v prepričanji, da ob sedanjih razstavah ne gre toliko za razstavljenе reči, kolikor za to, kako so razstavljenе, prišel je do zaključka, da bi bila prirežitev kranjske razstave v posebnem paviljonu najboljši način, kar bi seveda stalo kakih 5 do 6 tisoč goldinarjev.

Z ozirom na tu navedene razmere dovoljuje si udano podpisani glavni odbor prositi veleslavni deželni zbor, visoko taisti blagovoli naj na korist in čast dežele pripomoči družbi k zvršitvi njene namere in sicer s privolitvijo najmanj treh tisoč goldinarjev podpore.

To svojo prošnjo pa udano podpisani odbor še s tem podpira, da se utegne po njegovem mnenji s častnem sodelovanjem Kranjske dežele pri tej razstavi doseči v splošnem večjo naklonjenost c. k. kmetijskega ministerstva, katero Dunajsko razstavo z vsemi silami moralno in materijelno podpira.

Uljudno podpisani odbor poudarja pa tudi zato potrebo častnega zastopstva na omenjeni razstavi, ker se vse druge kronovine pripravljajo za sijajno udeležbo in je na primer deželni zbor male in revne Istrije dovolil v enaki namen 2.000 gld. podpore.

Finančni odsek je uvidel, da Kranjska dežela pri tej razstavi ne more izostati, sicer bi nastalo lahko mnenje, da stoji kmetijstvo na Kranjskem na tako nizki stopinji, da si kmetovalci niti ne upajo udeležiti se te razstave. Mogoče bi pa tudi bilo, da bi se neudeležba smatrala kot demonstracija.

Finančni odsek je pritrtil nazoru centralnega odbora kmetijske družbe, namreč da se kolektivna razstava kranjskih pridelkov v posebnem paviljonu priredi. V to svrho bode treba mnogo denarja in je prošnja, da bi deželni zaklad prispeval z izdatno podporo, z ozirom na velike troške take razstave opravičena. Z druge strani pa je treba uvaževati, da smo v prospeh kmetijstva danes že precej globoko segli v žep deželnega zaklada, ker smo dovolili v to svrho podporo 3.000 gld. in vrh tega še 5.000 gld. kredita za nakup bakrenega vitrijola. Zato je bil finančni odsek mnenja, da bi bila svota 2.000 gld. najviši donesek, kateri bi se v to svrho dovoliti zamogel tembolj, ker je pričakovati, da se bode pri tako velevažni stvari dobila še od drugih strani podpora. Tako na primer se je že sedaj naš prečastiti kolega gospod Gorup o tem izrekel, da on v to svrho blagovoli darovati 500 gld. (Klici: — Rufe: živio, živio!), in da se torej že s tem namen centralnega odbora, da se napravi poseben paviljon, pospešuje, ako tudi se iz deželnega zaklada ne dovoli 3.000 gld. Zna biti, da se najdejo tudi še drugi podporniki in da bode mogoče s sredstvi, katera deželni zbor dovoli, shajati centralnemu odboru kmetijske družbe. Ne bodem dalje govoril o važnosti

te razstave; naj bodo tudi mnenja o koristi takšne razstave za kmetovalce različna, gotovo je, ako se vse dežele udeležo, Kranjska ne sme zaostati. Toplo priporočam torej sledeči nasvet finančnega odseka:

Slavni deželni zbor naj sklene:

C. kr. kranjski kmetijski družbi v Ljubljani dovoljuje se podpora 2.000 gld. iz deželnega zaklada v to svrho, da se Kranjska dežela dostojno udeleži kmetijske in gozdarske razstave na Dunaji l. 1890.

(Obvelja brez debate. — Wird ohne Debatte genehmiget.)

7. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji občine Trnje na Pivki za podporo za napravo napajališča.

7. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über das Subventionsgesuch der Gemeinde Dornegg an der Poik zur Errichtung einer Viehtränke.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Slavni zbor! Upravnemu odseku se je izročila prošnja podobčine Trnje v Šent-Peterski občini ob Pivki, katera v svoji prošnji navaja, da vas Trnje leži na desnem bregu Pivke in nima nikakoršne studenčne vode; le takrat, kadar je Pivka zadosti velika, imajo zadosti vode. To se zgodi vsako leto in takrat je še preveč vode, ker Pivka preplavlja polje. V drugih časih, kadar suša nastane, in tudi to se zgodi vsako leto, služi soseski kapnica. Ta se hitro porabi in mora se do 1½ ure daleč hoditi po vodo. Živina šteje 800 glav, ta trpi veliko žejo, pa tudi drugi, ki se tam mimo vozijo z blagom, ne morejo živino napajati. Mislil je vsled tega podobčinski zastop in drugi posestniki že večkrat, da bi se napravila dobra napajalnica, ki bi dalje časa obdržala vodo, da bi jo imela vsaj živina piti. Prevdarka troškov sicer manjka, a po mnenji zvedencev bi znašali najmanj 700 gld. Toliko pa mala vas Trnje ne bi mogla sama zložiti in vsled tega se obrača do slavnega zbora, naj se ji nekaka podpora dovoli.

Upravni odsek ni mogel na podlagi te prošnje priti do sklepa, da bi slavnemu zboru nasvetoval, naj bi se dala podpora že letos tej podobčini iz deželnega zaklada. Ker so pa posestniki tukaj res revni in si ne vedo pomagati, mislil je upravni odsek, da bi bilo najbolje, ako bi bilo mogoče napraviti tej občini načrt za napajalnico. Morda da bode zvedencev ta načrt tako napravil, da bi bilo mogoče zadostiti željam prebivalstva, da bi ugajalo živini in ljudem. To bi pa gotovo bilo takrat, ko bi se morda vodnjak napravil, ker skušnje v zadnjih letih so pokazale, da je mogoče v mnogih krajih napraviti vodnjak, kjer v prejšnjih časih še nihče na to mislil ni. Ker je občina revna, je mislil odsek, naj bi dežela s tem pripomogla, da bi deželni inženier naredil načrt za vodnjak in preudarek troškov in ker slavna

vlada tudi pomaga takim občinam za napravo vodnjakov in napajališč, da bi tudi deželni odbor dobil naročilo, da to stvar pri visoki c. k. vladi podpira. Ali bode treba kaj podpore in v koliki meri, to bi bilo mogoče šele v prihodnjem zasedanji končno določiti. Na podlagi tega si usojam v imenu upravnega odseka nasvetovati:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Prošnja podobčine Trnje se izroča deželnemu odboru, da dá izdelati načrt in preudarek stroškov za vaško napajalnico v Trnji in se obrne do slavne vlade za podporo.

Poslanec Kavčič:

Veslavni zbor! K tej točki se moram kot zastopnik dotičnega okraja na vsak način oglasiti in to radi tega, ker je ta prošnja utemeljena ter popolnoma opravičena, kakor bolj skorej biti ne more. Razmere, kar se tiče pomanjkanja vode na Pivki, osobito v Senožeškem, Bistriškem in Postojnskem sodnem okraji, so neverjetne. Vkljub temu, da je sama vlada pripravljena, podpirati občine, je vendar pomanjkanje jako veliko in to v prvi vrsti radi tega, ker, kakor je znano tej slavnej zbornici, so Notranjci v tem oziru nekako prepotrpežljivi in niso vedno pripravljene beračiti in s prošnjami nadlegovati. Pravi uzrok, da se teh podpor tako malo prosi oziroma dobi, je pa tudi ta: Napravi se navadna, primerna prošnja, kar je učinilo že več občin, — saj taki, da so zmoini napisati kako prošnjo, se še dobijo — odpošlje se potem ta do okrajnega glavarstva, kjer se pa ne sprejme z izgovorom, da primanjkuje tej potrebnega načrta in proračuna in da je treba tudi naznaniti kraj in lego, kjer se namerava napraviti napajališče, oziroma vodnjak; in tako roma prošnja nazaj v roke občinskega odbora, odkodar je prišla. Ker so občine ubožne ter nimajo denarja v blagajnici, se preplašijo, ko vidijo, da bi bilo treba inženerja poklicati, da bi stvar uredil ter potrební načrt in drugo napravil in potem vso zadevo zanemarijo ter ostanejo brez potrebnega vodnjaka.

V prošnji je rečeno, naj bi se napravilo napajališče ali, kakor pri nas pravimo: lokva. Dotični, ki je prošnjo sestavil, je bil na krivem potu, želja občanov je, kakor jaz vem, da bi se vodnjak napravil, kajti, ako je že rečeno v prošnji, da jim primanjkuje vode za ljudi in za živino, torej je treba vodnjaka, da bodo tudi občani vodo dobivali, ne samo živali. Iz navadnega napajališča se pa voda ne more zajemati za pijačo in kuho ljudem, treba je torej vodnjaka. Zato prav toplo priporočam nasvet gospodarskega odseka, naj se pošlje tje deželni inženjer, ki bode določil prostor, kjer naj se napravi vodnjak, ter bode sestavil tudi potreben načrt in proračun, potem pa se bode na vsak način deželni odbor potrudil nasproti deželni vladi, ki bode gotovo pripravljena, zdatno podpirati to jako potrebno napravo; torej prosim, naj slavni zbor soglasno sprejme predlog upravnega odseka.

(Obvelja. — Angenommen.)

8. Ustno poročilo upravnega odseka z načrtom zakona, s katerim se prenarejajo nekatera mitniška določila mesta Kamnika (k prilogi 64.).

8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses mit Vorlage eines Gesetzentwurfes, betreffend einige Änderungen in den Mautbestimmungen der Stadt Stein (zur Beilage 64.).

Poročevalec dr. Tavčar:

Slavni zbor! Kamniška mestna občina je že l. 1886. obrnila se do slavnega zbora, da bi dovolil spremembo nekaterih določb gledé njene mitnice. Motivirala je to prošnjo s tem, da se je moral odstraniti sredi mesta klanec in da so troški za vzdrževanje cest oziroma potov in mostov, ki zadevajo mestno občino, zelo zdatni, da se ne morejo več pokriti iz dohodkov omenjene mitnice. Deželni zbor je v svoji seji dne 7. decembra 1887 že bil sklenil zakon, s katerim se je ugodilo zahtevi oziroma prošnji Kamniške mestne občine ter so se zdatno povišale mitnine na omenjeni mitnici. S tem je deželni zbor že enkrat pripoznal, da je utemeljeno zahtevanje Kamniške mestne občine in zategadelj se sedaj ne more drugače izreči nego tako, da je v resnici potreba, da se spremene nekatera določila gledé mitnice v mestu Kamniku. Dotični zakon, sklenen dne 7. decembra 1887, pa ni dobil Najvišje sankcije iz sledečih razlogov. Prvič zategadelj ne, ker se je preveč povišala mitnina in drugič, ker se povišanje ni omejilo za gotovo dobo let, kar se ima načeloma zgoditi vselej takrat, ako se na privatni mitnici poviša mitnina. Končno so še nekateri manjši drugi pomisleki bili. Vsled tega je upravni odsek dotični načrt zakona v pretres vzel in z malimi spremembami predlaga:

»1. Načrt zakona o nekaterih preuredbah mitniških določil mesta Kamnika se potrjuje.

1. Der Gesetzentwurf betreffend einige Änderungen in den Mautbestimmungen der Stadt Stein wird genehmiget.

2. Deželnemu odboru se naroča, da temu zakonu izprosi Najvišje potrjenje.

2. Der Landesauschuss wird beauftragt, die Allerhöchste Sanction dieses Gesetzentwurfes zu erwirken."

Predlagam, da se preide v nadrobno razpravo.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Hohes Haus! Als wir im Jahre 1887 ein ähnliches Gesetz berathen haben, habe ich mich dagegen ausgesprochen, wie ich überhaupt kein Freund von Mautbestimmungen und Hindernissen des Verkehrs bin, und ich werde also auch heute gegen das Gesetz stimmen. Der Umstand allein, daß Mautbestimmungen eine Einschränkung der Verkehrsfreiheit bedeuten, bestimmt mich aber nicht allein zu meiner Anschauung und dazu, auch heute wieder das Wort zu ergreifen, sondern ich möchte

auch darauf hinzuweisen mir erlauben, daß die Abfassung dieses Gesetzes mir eine derartige zu sein scheint, daß auch diejenigen, die für solche Gesetze sind, nicht dafür stimmen können. Das vorliegende Gesetz enthält derart unklare Bestimmungen, daß diese Unklarheit für die Behörde, welche demselben die Allerhöchste Sanction zu erwirken haben wird, ein Grund sein dürfte, sich gegen das Gesetz auszusprechen. Die Punkte aber, auf welche ich die Aufmerksamkeit des hohen Hauses lenken möchte, sind folgende:

Zuerst finden Sie in dem vorliegenden Gesetzentwurf die Erhöhung der Tarife in einem bedeutenden Maße beibehalten. Wenn die Mautgebühr bei leeren Fuhrn von jedem eingespannten Pferde und Maulthiere statt mit 5, mit 4 kr. festgesetzt wird, so ist das keine wesentliche Ermäßigung gegenüber jenen Ansätzen, welche die hohe Regierung im vorigen Jahre als zu hoch ge-griffen bezeichnet hat.

Der erste Absatz des Artikels I handelt von leeren Fuhrn, während unter 2 bestimmt wird, daß die bisher bestandene Mautfreiheit bei Personenwägen der Bewohner der Stadt Stein auch fortan in Geltung bleibe. Zwischen „leeren Fuhrn“ und „Personenwägen“ finde ich keinen so leicht constatirbaren Gegensatz. Auch Personenwägen können leere Fuhrn sein, sie brauchen nur nicht besetzt zu sein. In diesem Falle entsteht schon ein Zweifel, ob dieselben nach dem einen oder nach dem anderen Tarife zu behandeln sind. Ganz bestimmt paßt aber auch die folgende Bestimmung nicht, wo es heißt (bere — ließt):

„2. Die bisher bestandene Mautfreiheit für sogenannte Personenwägen der Bewohner der Stadtgemeinde Stein bleibt fortan in Geltung; dagegen ist bei allen anderen Personenwägen, gleichviel ob der Wagen besetzt ist oder nicht, für jedes eingespannte Pferd eine Mautgebühr von 4 kr. zu entrichten.“

Hier handelt es sich also um zwei Klassen von Wägen, um „sogenannte Personenwägen“ und um „alle anderen Personenwägen“. Während für die „sogenannten Personenwägen“ der Bewohner der Stadt Stein die Mautfreiheit besteht, sind die übrigen Personenwägen, also auch die der Bewohner der Stadt Stein, der Mautgebühr unterworfen. Was sind „sogenannte Personenwägen“? und was sind „alle anderen Personenwägen“? Ich werde mir nicht erlauben über die Interpretation dieser Bestimmung ein Urtheil abzugeben oder eine concrete Abänderung in Antrag zu bringen, da ich gegen das Gesetz stimmen werde; ich glaube aber, daß eine Abänderung dieser Bestimmung umso nothwendiger wäre, als der Ausdruck „Bewohner der Stadtgemeinde Stein“ ebenfalls einige Schwierigkeiten bei der Interpretation des Gesetzes zur Folge haben dürfte. Was versteht man unter dem Ausdrucke „Bewohner“? Wie ist es mit den Curgästen und anderen, welche sich längere Zeit in Stein aufhalten werden? Wenn Sie einen Curgast nicht als Bewohner ansehen wollen, so wird er ebenfalls die Mautgebühr zu entrichten haben. Wie wollen Sie in Stein das Curwesen heben? Die Curgäste werden auch mit Wägen kommen, sind diese nun mautfrei oder nicht? Wer sich die 3—4 Mauten bei der Stadt Stein ansieht, die zu passiren sind, kann sich wirklich unmöglich für solche Erhöhungen des Tarifes begeistern. Dann ist aber weiters noch ins Auge zu fassen, daß vielleicht schon im nächsten Jahre die Steiner

Bahn in Betrieb gesetzt werden dürfte. Ich weiß nicht, ob dieser Umstand gehörig in Betracht gezogen worden ist. Es sieht fast aus, als ob man durch Erhöhung der Tariffätze bei der Maut der Bahn mehr Passagiere zuführen wollte. Wenn auf dieser Strecke zwischen Laibach und Stein circa 80 kr. an Mauten zu entrichten sind, so ist das eine schon sehr bedeutende Summe.

Ich habe mir diese Bemerkungen nur deshalb erlaubt, weil ich glaube, daß Sie, wenn Sie ihren Zweck erreichen wollen, vorher unbedingt Änderungen an den vorliegenden Bestimmungen vornehmen müssen.

Ich will sie nicht in Vorschlag bringen, weil ich wünsche, daß das Gesetz nicht sanctionirt werde und weil ich deshalb gegen das Gesetz stimmen werde.

Poročevalec dr. Tavčar:

Jaz si usojam kratko odgovoriti častitemu gospodu predgovorniku na njegove opazke. Kar se tiče tega, da je po njegovem mnenji mitnina 4 kr. še vedno previsoka, ne vidi se mi ta opazka opravičena. Kakor je proračunjeno, bode mitnica, če se sprejme povišanje do 4 kr., vsled tega vsako leto komaj 300 gl. več prinašala. Zdi se mi nepotrebno, da bi visoka zbornica to svoto še bolj pomanjšala, ker bi sicer ne bilo čisto nič novih dohodkov. Kar se tiče drugih opazk njegovih ekscelece, se mi vidi, da je predaleč segel, ako je na tak način cepil lasé gledé teksta predloženega načrta. On pravi, da zakon pozna dvoje vrst osebnih vozov, to je »tako zvane osobne vozove« in pa »osobne vozove sploh«. Tako zvani »osobni voz« je tudi vsak osobni voz sploh. Kaki vozovi pa naj se tu sem uvrste, to določuje praksa. Osební voz je tisti, ki služi samo kaki specijelni osebi, da ga rabi za svoje osobne namene. V navadnem življenji se da prav lahko in za vsak slučaj določiti, ali je dotični voz osobni voz ali ne. Torej se v tem oziru ni treba bati nikakih zmešnjav. Da bi se pa zaradi tega bilo bati kakih težav, da se govori v zakonu »o prebivalcih« mesta Kamnika, tudi ni verjetno. Prebivalec mesta Kamnika je vsak, ki ima v mestu Kamniku svoj domicil, kaj pa je domicil, to določa cesarski zakon. Ako pride kdo le v kopaljšče v Kamnik, nima tam domicila v smislu zakona. Sicer bi bil vsak, ki pride za dve uri v Kamnik, prebivalec mesta Kamnika. Pod izrazom »prebivalec mesta Kamnika« umeti je le osebe, o katerih se lahko na podlagi zakona trdi, da imajo v tem mestu svoj domicil, bodisi da so občani ali ne. Zarad tega je deželni odbor sprejmenil zakon. Slavno ministerstvo je namreč naglašalo, da so bili v prvem načrtu imenovani samo občani in je reklo, da bi bilo to krivično, ker ne stanujejo tam samo občani, ampak tudi drugi ljudje. Zato je zahtevalo, naj se ne dela razlika ter vzame v zakon izraz »prebivalec« mesta Kamnik.

Omenjam še to: ako je enkrat slavni zbor že sklenil zakon, v katerem so se mitnine še bolj povišale, nego v predležečem načrtu, bi bilo nekonsekventno in se ne bi dalo opravičiti, ako bi ravno tisti deželni zbor zakon zavrgel, ki predlaga manjšo povišanje mitnine. Torej še enkrat prosim, slavni zbor naj se poda v nadrobni razgovor tega zakona.

Deželni glavar:

Prestopimo torej v nadrobno razpravo predloga in prosim gospoda poročevalca, da prečita posamezne člene.

Poročevalec dr. Tavčar:

(Bere člen I. — *Siebt Artikel I.*) Ta člen se je nekoliko spremenil. Pokazalo se je namreč, da Kamniška občina ne obseza samo mesta Kamnik, temveč tudi nekatere vasi, ki pripadajo k občini in zaradi tega se v drugem odstavku nasvetuje »prebivalcev mestne občine Kamniške« mesto »prebivalcev mesta Kamniškega«, „*der Bewohner der Stadtgemeinde Stein*“, mesto „*der Bewohner der Stadt Stein*“. V ostalem še predlagam, naj se besedica »še« postavi v prvo vrsto pred »prenarede« in v peti vrsti se ima po »4 kr.« postaviti nadpičje. Priporočam člen I. v tej obliki.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

(Bere člen II. — *Siebt Artikel II.*) V slovenskem tekstu je po rimski številki »I« postaviti piko.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

(Bere člen III. — *Siebt Artikel III.*) V nemškem tekstu naj se postavi po besedi „*Wirksamkeit*“ pika mesto vejice.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

(Bere člen IV. — *Siebt Artikel IV.*) Slovenski tekst naj se popravi tako: »Mojemu ministru za notranje stvari je naročena izvršitev tega zakona.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

(Bere naslov in uvod zakona, ki obveljata brez debate. — *Siebt Titel und Eingang des Gesetzes, welche ohne Debatte genehmigt werden.*)

Deželni glavar:

S tem je sprejet prvi odsekov predlog. Drugi se glasi: »Deželnemu odboru se naroča, da temu zakonu izprosi Najvišje potrjenje. — *Der Landes-ausschuss wird beauftragt, die Allerhöchste Sanction dieses Gesetzes zu erwirken.*»

Prosim gospode, ki pritrde temu predlogu, naj blagovole ustati.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

Predlog je sprejet.

Nasvetujem, da se zakon koj sprejme tudi v celoti.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

9. Ustno poročilo upravnega odseka o prošnji podobčine Orehek pri Postojni gledé podpore za napravo občinskega vodnjaka.

9. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über das Subventionsgesuch

der Untergemeinde Nußdorf bei Adelsberg behufs Errichtung eines Gemeindebrunnens.

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Slavni zbor! Upravnemu odseku se je izročila prošnja podobčine Orehek pri Postojni, ki ima enako namero, kakor prej obravnavana prošnja podobčine Trnje. Tudi ta podobčina nima potrebnega vodnjaka, da bi dobila pitno vodo za ljudi in živino; torej živina veliko žeje trpi in posebno tudi živina onih, ki prevažajo blago po Orehovski skladovni cesti, po kateri vozijo prebivalci iz vse Pivke in tudi od drugod. Hoditi morajo po vodo v Korotan, za kar potrebujejo blizo dve uri. Ta številka se ve že sama zase zadostno dokazuje, kako silno potrebujejo v Orehku vodnjaka. S tem je razjasneno, kar tudi prosilci navajajo, da ljudje in živina jako veliko žeje trpe in da se jim s tem jako velika škoda godi. Oni nimajo denarnih sredstev, iz katerih bi si mogli napraviti prepotreben vodnjak, in vsled tega se tudi obračajo do slavnega zbora s prošnjo, da bi se naročilo deželnemu odboru, potrebno ukreniti, da bi podobčina Orehek dobila od visoke deželne vlade podpore in tudi od dežele, pa da bi se jim napravil načrt in troškovnik za ta vodnjak. Kar sem v imenu upravnega odseka omenjal pri prejšnji prošnji, ki se je tikala podobčine Trnje, to velja tudi pri tej prošnji in ker si ta podobčina ne more sama napraviti dotičnega načrta in troškovnika, bil je upravní odsek mnenja, da bi se jim v prvi vrsti najboljš pomagalo, ako se jim napravi to, česar sami ne morejo izdelati, in se obrnilo do slavne vlade, da jim dovoli kaj podpore. Zarad tega predlagam v imenu upravnega odseka:

Slavni deželni zbor naj sklene:

Prošnja podobčine Orehek se izroča deželnemu odboru, da dá izdelati načrt in preudarek troškov za vodnjak v Orehku in se obrne do slavne vlade za podporo.

Poslanec Kavčič:

Enaki razlogi, kakor so me primorali, da sem se oglasil za občino Trnje, enaki so za občino Orehek, samo dostavljati imam še to, da skozi občino Orehek vodi občinska oziroma skladovna cesta, po kateri dan za dnevom gredo vozniki, katerim bi bilo v veliko korist, ako bi v Orehku imeli dovolj vode na razpolaganje. Vrh tega treba omenjati, da je vsako leto ob vojaških vajah mnogo vojakov v Orehku, ki potrebujejo mnogo vode, katero morajo dovažati, kar mnogo stane, torej bi tudi erar imel korist, ko bi se potrebna pitna voda nahajala v Orehku samemu. Zato mislim, da bode tudi slavna zbornica ozir jemala na to in bode toliko bolj darežljiva pri odmerjenji podpore. Tudi to prošnjo torej prav toplo priporočam slavni zbornici.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — *Niemand meldet sich.*)

Ker tudi gospod poročevalec nima ničesar opaziti, preidemo k glasovanju in prosim gospode, ki pritrdite predlogu upravnega odseka, naj blagovole ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

In sedaj, gospodje, bi gledé na to, ker sem včeraj obljubil nekaterim gospodom, da jih spremim v deželni muzej in ker se je 14—15 gospodov za to oglasilo, predlagal, da prestopimo k sklepu da-

našnje seje in imam potem še naznaniti, da takoj po seji danes zboruje finančni odsek, dalje da zboruje finančni odsek tudi jutri dopoldne ob 1/29. uri. Dalje imam naznaniti, da ima upravno-gospodarski odsek danes ob 4. uri popoldne sejo in gledé prihodnje seje je samo ob sebi razumljivo, da je jutri dopoldne ob 10. uri s sledečim dnevnim redom. (Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Sklepam sejo.

Konec seje ob 1. uri popoldne. — Schluss der Sitzung um 1 Uhr Nachmittag.

